

Александар Б. Лаковић

СВЕТ... ПОСТОЈИ И ПОСЛЕ НАС

Дарко Даничић, *Царски часови*,
НБ „Стефан Првовенчани”, Краљево, 2018.

Први импресија читаоца при упознавању са књигом *Царски часови* песника Дарка Даничића јесу дуге реченице (са више од двадесет речи) у наративном исказу, оправдано одомаћене у савременом српском песничтву.

(Заправо, сваки песник има своју меру, када су у питању и дужина, и звук, и језик његове реченице и промисли.)

Али, особеност ових Даничићевих продужених реченица јесте што су оне, у исти мах, изузетно сликовите и доврхуњене значењским наносима (што се може ословити као аутентичност исказа). Наиме, песмин ток тече тихо, сплавари, без бурних реакција, али уз извесна и права изненађења и занеобичавања (никако звучна). И која се емпатички прихватају (мислим на прозиване неочекиваности). Управо и тако очуђене реченице (Шкловски) плене читаочеву пажњу. Сетимо се, Сиоран је тврдио да „очекиване речи нису праве речи за поезију”. Пример проналазимо у песми „Сеоски месец” (доживљају месечеве стазе и падајућих звезда), која се окончава неочекивано и ефектно: „снолики пресолац у коме жеље / чувамо преко зиме”.

Осим тога, Даничићеве дуге реченице су и „есејолике”. Са бројним остихотвореним медитацијама. Укрштају се, али се не прекидају и не расипају у својој замисли. Без рукаваца су. Без вишка слика и значења, али и без њиховог недостатка.

Треба нагласити и то да Даничићева осликотворена семантика не остаје само у песми. Не завршава се само у њој, јер свака добра песма, управо, траје у одјецима и промишљањима који се, и у песми и ван

ње, умрежавају и уланчавају узајамно, и то у различитим временима. А асоцијативно и много даље, дубље и више. Стиче се утисак да читање Даничићевих циклуса, пре свега, због њихове садржајне спојивости и унапред замишљене и изабране заједничкости, импонује као читање неке авангардне новеле или романа.

Посебна вредност књиге *Царски часови* јесте и значајно присуство ерудиције, која се префињено користи са мером и складом. Песничкова искуства и знања основну слику песме, очекивано или не, синергијски усложњавају.

Овом поступку нарочито погодују и трансвременост и транспросторност самих песама, што је очекивано у градњи песме уз помоћ песничког завидног знања. Али, пример стварања и компоновања песама, какав срећемо у Даничићевој књизи, наликује ходу песме по већ написаним, дописиваним и живљеним записима, али на особен и потпуно самосвојан начин. Посебно значајан. И, што је нарочито битно, потпуно свеж и нов у српском песништву.

Као да је у питању форма палимпсеста. И то без садржајних граница, али са изузетном пажњом и мером увремењено. Са вешто планираним, домишљаним и преосмишљаваним сликама. Наиме, једна од карактеристика Даничићевих песама јесте њихова потпуност. Уцеловљеност и довршеност већине песама. Песама које се развијају и разграђују до лајтмотива и порука.

Значајан допринос песничковој завидној версификаторској вештини дају и историјске и књижевне личности оживеле у песмама (Толстој, Иван В. Лалић, Јован Христић, Свети Августин, Јурсенар, Че Гевара, Борхес, Драинац, Чеслав Милош, Живорад Недељковић, Вилијем Блејк, Шимборска, Јован Богослов, Адам Загајевски, Јуда, Варава, сликар Туцовић). Као и њихови бројни цитати који су, овом пригодом, у улози посвета или мотоа песама и циклуса, јер сентенце и симболика коју проносе поменуте личности, као својеврсни контролници, додатно усложњавају реченице и песме.

Ипак, треба напоменути, да управо овако оформљене песме, колико год значењски и временски комплексне, на пример, само привидно су удаљене од нас данас и овде. Заправо, оне су не само везане за нас, него су нам и блиске и прихватљиве и разумљиве. Управо такве песме, чак и обогашене садржајем преузетим из других простора и времена, омогућавају нам да и невидљиво видимо. Из песама прошлости и себе јасније видимо, као и наш трансфер из једног света у други, и у опроштају од нашег окружења.

Управо представљен Даничићев песнички поступак у лику „укрштања времена” (како га сам песник ословљава) наговештава да временска, просторна и садржајна одређеност књиге *Царски часови*

(саставни део литургијског чина) потиче од Јудиног монолога и Варавине исповести па до недавне поплаве Обреновца, од царских трпеза до снохватица у осами отуђеника, од историјских преломница до егзистенцијалних промишљања из свакодневице свих нас.

Нетом поменута антологијска насловна песма почиње стиховима: „Ништа не мере, часови само причају приче / којима ограничавају свет у нама”, да би песник доцније изнео прихватљива очекивања појединца: „Од свега што живи само ми желимо / више живота од овог што имамо”; „Откако су прошле године, свет је утихнуо / а неучињено расте у теби”.

Песник „подсећа да свет, заплетен / у своје бучне игре”, „постоји и после нас”. И после нашег опроштаја од света. У истој песми, „Колико траје заувек”, песник нам саопштава своју поруку о односу вечности и пролазности: „док ми стојимо изгубљени / посматрачи, гледамо вечност како се удаљава, / она мала наклоност живота / коју смо стекли”. Ниче је тзв. немоћну вољу бића, односно вољину највећу тугу, објашњавао представом посматрача свега онога што је прошлост, а што не може више штети, јер не може утећи владавини времена.

У песми „Снег у провинцији” представа пролазности (коју симболизује и снег) односно сведочења сладуњавог нестајања је сликовито дочарана („тек ту, / у баналности јутра, видиш како године вену као грозд / у касној јесењој берби, већ мразом исушен, / а још увек нежно сладак”). И песма „Капија” (чији је актер и сам Блејк; треба истаћи и симболику капије која иде у неколико смерова) илуструје пролазност у додиру са прошлошћу (читај – вечношћу), која памти и божанска бића: „кроз капију кроз коју анђели пролазе, / моћи ћемо да чујемо, / вреву пређашњег света, равнодушни / на похлепни сјај звезда”. У дослуху са овим стиховима јесте и Будино упозорење да треба да се суздржавамо од тврдње да су ствари пролазне, јер сваки од наших тренутака најављује вечност. Наш живот слуги крај, али и обратно.

Могуће склониште од непогода, још од Нојевог времена па до данас и овде, осим љубави („Љубав и они који љубе су вечност” – Ламартин), јесте повратак у кућу прошлости и завичаја („ми се враћамо у кућу у којој стари свет почива недирнут / као гробница фараона неопљачкана нашим жељама” – песма „Белешка о поплави”). Непогоде нам се и иначе учестало понављају. И не само нама („тешки облак... чека знак да излије још један пљусак / складно добујућег звука који је још увек / жив у сећању” – песма „Локарно, 2009”). Нису нас заобишли ни варвари („Халапљиво поједоше приче и гатке, / звучно посркакше невину душу песама и оставише нас / без свих оних спретних речи које смо удисали / као смисао који оживљава, да би уместо нас мртвих, / почели да живе наше животе, и граде свет без нас, / не бивајући ни ми, ни они” – песма „Наслеђе”).

Када су у питању облаци, треба нагласити да они „ружичастим ожиљцима, лако прелећу, / непрестано причајући бајке, / као да одводе децу на спавање” (песма – „Облаци”). Ово је тренутак да се потенцира још једна песникова карактеристика, а то је да он упорно инсистира на двосмислености и вишесмислености, па и супротностима, које вијугају током читаве књиге.

У таквом сагласју јесте и песниково промишљање о „многобројним и опречним лицима смрти” (смрт је и иначе симбол одласка и нестајања) пошто он, у истој песми, подсећа на вечност која се доживљава као извесна опрека („док је трајала песма трајао је и живот, и данас”).

Током читања књиге песама *Царски часови*, чији наслов асоцира на илузију веколикости, неретко заискри сумња да Даничићев осећај пролазности није само опраштање од прошлог и тренутног („свет се склапа у нову трошност”), нити пуко недостајање оног од чега смо се већ опростили. Напротив, у песниковом емоционалном склопу и сусрету са пролазношћу и са усамљеношћу откривамо и хераклитовско присуство одсутнога које још увек дрхти у бићу оног који осећа и промишља. На овај се начин може појаснити својеврстан парадокс, оличен у појачаној горко-меланхоличној свесности одсуства и немоћи повратка нечега (па и самога себе, као и памћења уосталом) што је могло бити или је било, а што ипак и даље остају ван домаћаја заборав (,,Од заједничког сећања узели смо оно што смо хтели”; „Увек сам више имао / него што сам мислио да ће ми бити потребно” – песма „Равнодушност”). Бар док емоције и промисли трају („заборавих да смо ... вратили се својим / удаљеним стварностима / које, као и вечност, трају онолико / колико мислимо на њих” – песма „Заборав”).

Песникове асоцијације и њихова уланчавања добро илуструје песма „На данашњи дан”. Њени почетни стихови: „На исти дан у години / када је рођен Ернесто Гевара / умро је Луис Борхес” указују да се „укрштена времена наново равнају” јер „живот и смрт се продужавају у невидљиве октанте” (опет занеобичавање песме односно оправдана употреба непесничке грађе). Ово се очуђење на крају песме продужава још једном неочекиваношћу у виду дуге реченице – „Та присност у ословљавању одгонета нам / како су им се уверења рачвасто забола / у бистри ваздух истовремено растући у дан и у ноћ, / и без обзира на разлистали метеж година и људи, / постала платежно средство / у свим нијансама слободе”.

И у песмама „Јудин монолог” и „Варавина исповест” читамо неочекивана, али и продубљена промишљања кроз призму релативитета симбола кривице, казне, жртве и издаје, на ивици веровања или не, вечности или не, након чега и пролазно и ефемерно, па и нелогично

или случајно, може постати вечно („остах и крив, и некажњен, и саучесник / оних који невинима суде, / довека”).

И на крају, пригода је, навести да као песнички манифест Дарка Даничића можемо цитирати средишни део песме „Филигран”, у којој он својом „филигранском израдом” успева да „оживи угашену слику / толико верно да помислиш / да је све то постојано”.

Дакле, и оно са чим се све време свог живота и опраштамо.